

SAMEN OPLEIDEN EN LEREN IN LEERATELIERS



INFORMATIEGIDS VOOR STUDENTEN IN LEERATELIERS 2020 - 2021

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	3
2	Opleiden van leraren in leerateliers	5
2.1	Wat is een leeratelier?	5
2.2	Samenstelling leeratelier	6
2.3	Didactische uitgangspunten van het leeratelier	7
3	Structuur en inhoud van de leerateliers	10
3.1	Algemene informatie	10
3.2	De duur van het leeratelier	11
3.3	Richtlijnen voor de belasting	12
3.4	De plaats van het leeratelier in de schoolorganisatie	13
4	Bouwstenen voor de programmalijn	16
4.1	Indeling in vier periodes	17
5	Praktische zaken	19
5.1	Planning centrale atelierbijeenkomsten 2020-2021	19
5.2	Contactpersonen/begeleiders vanuit de lerarenopleidingen en scholen	20
6	Geraadpleegde bronnen	24

1 INLEIDING

In de leerateliers staat het samen werken en het samen leren van (aanstaande) leraren centraal.

Studenten, docenten en opleiders kijken samen vanuit andere perspectieven naar het onderwijs aan jonge mensen. Veel aandacht gaat daarbij uit naar de kwaliteit van het leerproces van de leerling en naar zijn welbevinden.

De scholen van OMO werken in de leerateliers nauw samen met de lerarenopleidingen van de Technische Universiteit Eindhoven, Fontys Hogescholen, Radboud Universiteit, Tilburg University en de Hogeschool Arnhem Nijmegen.

Met elkaar werken we aan de ontwikkeling van de professionele identiteit en innovatieve bekwaamheid van aanstaande leraren, de professionele ontwikkeling van ervaren leraren en aan de ontwikkeling van een leercultuur in scholen. Het leren van de leerlingen is daarbij het overkoepelend perspectief.

In deze gids vind je informatie over de vormgeving en de organisatie van de leerateliers. Een meer gedetailleerde beschrijving van het leeratelier in relatie met het curriculum van de opleidingen en de te behalen studiepunten is te vinden in de studiegidsen van de verschillende opleidingen.

WAT IS EEN LEERATELIER?



2 OPLEIDEN VAN LERAREN IN LEERATELIERS

2.1 WAT IS EEN LEERATELIER?

Een leeratelier is een leeromgeving waarin alle betrokkenen samen leren en werken aan de ontwikkeling van onderwijs. Dat betekent dat deelnemers streven naar het beste onderwijs voor hun leerlingen. Dit doen ze op een reflectieve, zelfverantwoordelijke en actieve manier. Studenten die zich voorbereiden op het leraarschap worden in scholen en door collega's gezien als 'young professionals' die veel te bieden hebben. Leraren willen en kunnen hun specifieke expertise inzake onderwijsinnovatie verder ontwikkelen.

Een leeratelier bestaat uit een groep studenten en leraren die samen willen leren rond (over en van) het leren van leerlingen. Het gaat om een groep zelfsturende (aankomende) professionals. Door samen te werken en te leren ontwikkelen ze een visie op de eigen professionaliteit. Zij krijgen meer zicht op het leren van leerlingen en op hun eigen leren, daarbij rekening houdend met de maatschappelijke context.

Een leeratelier werkt als een professionele leergemeenschap (PLG) en houdt zich bezig met het ontwikkelen van onderwijs door te ontwerpen en te onderzoeken. Iedere deelnemer werkt aan een eigen ontwikkeltaak op basis van een gepersonaliseerde leerroute. In de eigen onderwijspraktijk of de stage worden ideeën en plannen verder uitgewerkt en toegepast. Dat leidt doorgaans tot een collectief ontwikkel- of onderzoeksthema.

In de informatieve video <https://vimeo.com/254843771> is te zien hoe dat werkt.

2.2 SAMENSTELLING LEERATELIER

In het leeratelier komen docenten, studenten en de atelierbegeleider(s) bij elkaar. In elk leeratelier werken studenten van verschillende opleidingen samen. Dit kunnen masterstudenten zijn, die hun opleiding volgen aan een universiteit en bachelorstudenten in de eindfase van hun hbo-lerarenopleiding.

Bij elk atelier zijn tenminste drie scholen betrokken. Daardoor heeft het leeratelier een schooloverstijgend karakter. Leraren die meedoen aan het leeratelier zijn dus afkomstig van verschillende scholen.

Leraren en studenten geven verschillende vakken. Daardoor werkt het atelier ook vakoverstijgend.

De scholen fungeren als stageschool voor de deelnemende studenten. De instituutsopleider van de lerarenopleiding van de student die betrokken is bij de stageschool blijft verantwoordelijk voor de coördinatie van de begeleiding en de beoordeling van zijn of haar studenten. De werkplekbegeleider, de schoolopleider en de onderzoekscoördinator van de stageschool hebben elk een eigen rol in de begeleiding van hun collega in opleiding. Ieder atelier heeft een atelierbegeleider. Deze is verbonden aan één van de lerarenopleidingen.

De atelierbegeleiders stemmen onderling met elkaar af en staan nauw in verbinding met de Academische Opleidingsscholen van Ons Middelbaar Onderwijs.

- **Leeratelier Midden Brabant** (AOS Midden Brabant, Den Bosch en Tilburg & AOS West-Brabant)
Deelnemende scholen: Sint-Janslyceum, De Nieuwste School, Van Maerlant
- **Leeratelier Noordoost-Brabant** (AOS Noord-Oost Brabant)
Deelnemende scholen: Elzendaalcollege, Merletcollege, Metameer
- **Leeratelier Zuidoost-Brabant** (AOS Zuid-Oost Brabant)
Deelnemende scholen: SG Were Di, Sondervick College, Varendonck College
- **Leeratelier Eindhoven** (AOS Noord-Oost Brabant & AOS Zuid-Oost Brabant)
Deelnemende scholen: Eckartcollege, Van Maerlantlyceum, Sint-Joris College

2.3 DIDACTISCHE UITGANGSPUNTEN VAN HET LEERATELIER

Als deelnemer formuleer je zelf je leer- en ontwikkeldoelen. Door gebruik te maken van elkaars expertise, de know how van samenwerkende lerarenopleidingen, de praktijkkennis en de bronnen uit de school en van de maatschappelijke context wordt het leren van en met elkaar rijk en inspirerend. Het leeratelier vormt zo een leeromgeving waarin de deelnemers hun professionele identiteit verder ontwikkelen. Tijdens gezamenlijke atelierdagen wisselen de deelnemers van de verschillende leerateliers ervaringen uit, verzorgen presentaties etc. en doen nieuwe expertise op.

Om dit te kunnen bereiken verwachten we van je als deelnemer dat je zelf actief stappen zet ('agency'). Je laat innovatief handelen zien waarbij het gedrag wordt bijgesteld onder invloed van nieuwe ervaringen vanuit theorie en praktijk. Dat gebeurt onder andere door het genereren van nieuwe ideeën, onderwijs te creëren, te ontwikkelen en toe te passen in de eigen onderwijspraktijk.

- 1 Als deelnemer lever je zelf input voor je persoonlijke leertraject.
- 2 Vanuit het perspectief van het leren van leerlingen en je eigen leren als professional stel je leervragen/-doelen op die richting geven aan jouw persoonlijke traject.
- 3 Passend bij je eigen leervragen/leerdoelen onderneem je gevarieerde leeractiviteiten.
- 4 De peers uit het leeratelier helpen je bij het aandragen van en uitdagen tot het formuleren van leervragen/-doelen en het ondernemen van leeractiviteiten.
- 5 De meer ervaren deelnemers zijn een model voor de andere deelnemers (in de wijze waarop ze in het atelier opereren en in hun eigen werk "leven ze voor" en verantwoorden ze hun handelen).

- 6 Door onderwijs te verzorgen, begeleiden, ontwerpen en onderzoeken werk je als student aan authentieke beroepstaken in authentieke contexten. Zo ontwikkel je (vak)didactische en pedagogische expertise die van belang zijn voor het beroep van leraar.
- 7 Als deelnemers voeren jullie met elkaar reflectieve dialogen. Op basis daarvan geef je betekenis aan ervaringen omdat dat essentieel is voor de transformatie van een werkervaring naar een leerervaring en voor de ontwikkeling van een professionele identiteit.
- 8 Als deelnemer documenteer je jouw leerproces in een leerdokument dat je deelt met de andere deelnemers (en in de opleidingen kunt inzetten bij de beoordeling).

STRUCTUUR EN INHOUD VAN DE LEERATELIERS



3 STRUCTUUR EN INHOUD VAN DE LEERATELIERS

3.1 ALGEMENE INFORMATIE

Het jaar is verdeeld in vier periodes.

De opeenvolgende vier periodes hebben ieder een globaal thema met steeds als kern: het leren van de leerling:

- 1 Introductie en oriëntatie op samen leren en ontwikkelen en ontwerpen;
- 2 Samen leren ontwikkelen en ontwerpen;
- 3 Onderzoeken en ontwerpen, samenwerkend leren en innoveren;
- 4 Vervolg onderzoek en ontwerp uitmondend in een eindproduct.

Voor het leren in het leeratelier benutten we naast de verschillende contexten van scholen en de opleidingsinstituten ook de inbreng van maatschappelijke instellingen of het bedrijfsleven. Op die manier wordt de ontwikkeling vanuit een breed perspectief gestimuleerd en ondersteund, omdat iedere omgeving uitnodigt tot interessante activiteiten.

3.2 DE DUUR VAN HET LEERATELIER

Iedereen die deelneemt in het leeratelier is er gedurende het hele schooljaar aan verbonden. De atelierbijeenkomsten vinden in principe iedere dinsdagochtend plaats van 9:00 uur tot 12:00 uur. De deelnemers bepalen zelf waar ze bij elkaar komen om ervaringen uit te wisselen, de voortgang te bespreken, nieuwe vragen op te werpen en nieuwe activiteiten te plannen. Hoe en wat ze precies gaan doen, is aan de deelnemers zelf.

Vijf keer per jaar zijn er atelier-overstijgende bijeenkomsten. Deze zijn bestemd voor alle ateliers samen. Deze bijeenkomsten (eveneens op de dinsdagochtend) staan in het teken van inspiratie, ontmoeting, uitwisseling en kennisdeling.

3.3 RICHTLIJNEN VOOR DE BELASTING

De atelierochtenden worden gedurende 30 schoolweken op de dinsdagochtend ingepland. Daarbij gaan we uit van een inzet van 120 klokuren.

Voor de studenten valt deelname aan de leerateliers binnen de onderwijs- en examenreglementen (OER) van de opleidingen waar ze ingeschreven zijn. De studeerbaarheid wordt bewaakt in overleg met de examencommissies van de betreffende opleidingen.

Voor onderzoek door de studenten gelden wat betreft studiebelasting en criteria de richtlijnen van de eigen opleiding.

Deelnemende docenten die in het kader van het leeratelier onderzoek doen worden hiervoor gefaciliteerd volgens afspraken binnen de eigen school /AOS.

Deelname aan het leeratelier leidt tot een certificaat.

3.4 DE PLAATS VAN HET LEERATELIER IN DE SCHOOLORGANISATIE

Het leeratelier is een leergemeenschap die verbonden is met de school als lerende gemeenschap. Daarom is het belangrijk dat hetgeen er in de leerateliers gebeurt, wordt afgestemd op en aansluit bij de ontwikkelingen die binnen de scholen plaatsvinden op het gebied van onderwijsontwikkeling, praktijkonderzoek en professionalisering. Geregeld contact tussen de deelnemers van het leeratelier en de personen die zich op de scholen met schoolontwikkeling bezighouden is daarom uitermate zinvol. Het gaat dan om:

- een lid / leden van de schoolleiding;
- schoolopleider;
- coördinator onderzoek;
- AOS-programmadirecteur.

Om dat contact te stimuleren zullen zij uitgenodigd worden voor de atelier-overstijgende bijeenkomsten. (Zie planning) Bij de laatste is hun aanwezigheid nadrukkelijk gewenst zodat de verworvenheden van het leeratelier breed gedeeld kunnen worden.

Gedurende het schooljaar vinden daarnaast twee keer dialoogsessies plaats voor de atelierdeelnemers (leraren en studenten) samen met de betrokkenen uit de scholen. Deze dialoogsessies zijn voorzien na periode 1 en periode 3) en worden geëntameerd door de programmadirecteur van de opleidingsschool.

WISSELWERKING TUSSEN DE PRAKTIJK IN DE SCHOOL EN HET LEERATELIER

Ervaring heeft geleerd dat de professionele ontwikkeling het meest krachtig wordt gestimuleerd als de leer- en werkomgeving waarin de deelnemer verkeert op elkaar zijn afgestemd.

De schoolomgeving biedt:

- ruimte om te leren en werken in een uitdagende en gevarieerde onderwijspraktijk, waar experimenten mogelijk zijn en de dialoog hierover wordt gevoerd;
- uitwisseling van de verwachtingen m.b.t. de deelname aan het leeratelier;
- aandacht voor en begeleiding op het persoonlijke leerproces.

Het leeratelier biedt ruimte om samen te zoeken naar het opbouwen, vergroten en verbreden van je professionaliteit door:

- leren in een sfeer van gelijkwaardigheid en vertrouwen;
- wederzijdse afhankelijkheid;
- dialoog en interactie;
- samenwerken met de omgeving.

De Atelier-overstijgende bijeenkomsten bieden ruimte om los te komen van het hier en nu en “out of the box” naar jezelf en het onderwijs te kijken door:

- inspiratie en nieuwe inzichten;
- theoretische kaders;
- aanzetten tot verdieping;
- grenzen te verleggen;
- bovenschoolse ontmoeting en uitwisseling;
- presentatie van leeropbrengsten en ervaringen.

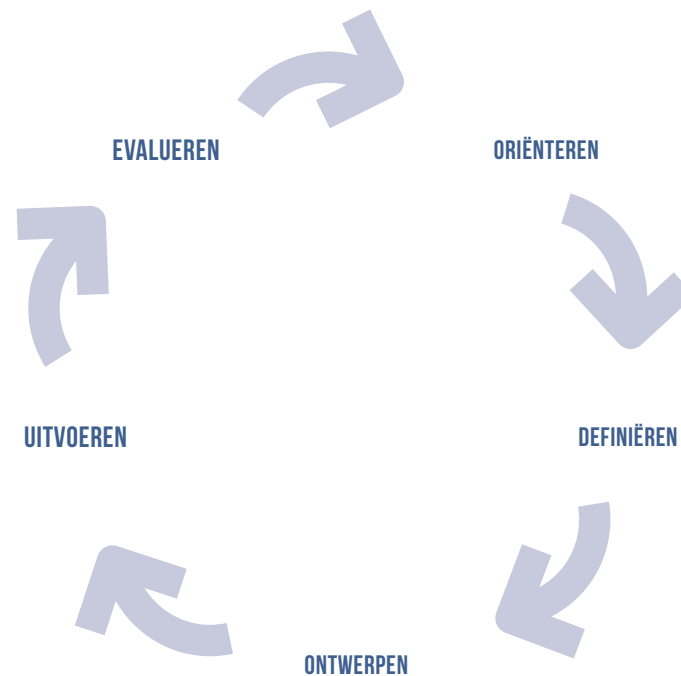
BOUWSTENEN VOOR DE PROGRAMMALIJN



4 BOUWSTENEN VOOR DE PROGRAMMALIJN

Het leren en welbevinden van de leerlingen is het leidend principe van de programmalijn. Het leren en het welbevinden van de leerlingen wordt vanuit een breed perspectief benaderd en steeds in verband gebracht met de professionele identiteitsontwikkeling van de deelnemers.

De deelnemers verbinden ontwerpen en onderzoeken zoveel als mogelijk. Met de focus op het leren en welbevinden van de leerlingen formuleren ze op basis van onderzoek ontwerpprincipes naar aanleiding waarvan ze gaan ontwerpen om vervolgens het ontwerp uit te voeren en daarna de werking van het ontwerp kritisch te onderzoeken. Deze cyclus kan voor deelnemers in het atelier van verschillende duur zijn en kan zich meerdere malen herhalen.



4.1 INDELING IN VIER PERIODES

Bewustwording van en handelen volgens eigen onderwijskundige visie en de bewustwording en ontwikkeling van professionele identiteit

PERIODE 1: Bewustwording van het leren van leerlingen	PERIODE 2: Ontwerpen van innovatief onderwijs	PERIODE 3: Onderzoek en ontwerp	PERIODE 4: Onderzoek en ontwerp
<ul style="list-style-type: none"> • Kennismaking met de werkwijze van het atelier • Kennismaking met de deelnemers uit het atelier 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwerpen van lessenserie op basis van ontwerpcriteria • Gekoppeld aan persoonlijk leerdoel van de deelnemer • Gekoppeld aan onderwijskundige vraag van de school 	<ul style="list-style-type: none"> • Opzetten en uitwerken van een ontwerponderzoek • Gericht op innovatief onderwijs • Gekoppeld aan persoonlijke visie en leerdoelen • Gekoppeld aan onderwijskundige visie/ ontwerpopdracht van de school 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren, reflecteren, beschrijven en presenteren van het ontwerponderzoek (zie 3)
<ul style="list-style-type: none"> • Kennismaking met de leerlingen, met de scholen en met het onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Kennismaking met innovatieve onderwijsconcepten en didactische principes • Kennismaking met de omgeving 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoekend handelen als professional 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoekend vermogen van de professional
<ul style="list-style-type: none"> • Uitstippelen persoonlijke leerroutes i.s.m. wpb, so, io en leidinggevende 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitproberen van lesontwerp • Reflectie op het ontwerp en de persoonlijke leerroute 	<ul style="list-style-type: none"> • Opzet en uitvoering ontwerp-/ praktijkonderzoek 	<ul style="list-style-type: none"> • Borging van de leeropbrengsten • Kennisdeling

PRAKTISCHE ZAKEN



5 PRAKTISCHE ZAKEN

5.1 PLANNING CENTRALE ATELIERBIJENKOMSTEN 2020-2021

Datum	Bijeenkomst	Plaats ¹	Tijd
29 september 2020	Start in het eigen leeratelier ²	Op diverse locaties	9.00 -12.00 uur
10 november 2020	Atelier-overstijgende bijeenkomst 1	n nb	9.00 -12.00 uur
19 januari 2021	Atelier-overstijgende bijeenkomst 2	n nb	9.00 -12.00 uur
16 maart 2021	Atelier-overstijgende bijeenkomst 3	n nb	9.00 -12.00 uur
18 mei 2021	Atelier-overstijgende bijeenkomst 4	n nb	9.00 -12.00 uur
22 juni 2021	Atelier-overstijgende bijeenkomst 5	n nb	9.00 -12.00 uur

De locatie van de wekelijkse bijeenkomsten met het eigen atelier worden door de groep zelf gepland. Ook worden in het eigen leeratelier gezamenlijk afspraken gemaakt over de vorm (fysiek, online, hybride) en de groepeeringsvorm (samen of in subgroepen) van de bijeenkomsten.

¹ In verband met het Covid-19 virus zijn we bij de invulling van het programma en de locatie waar de bijeenkomst gaat plaatsvinden afhankelijk van de dan geldende richtlijnen van RIVM en ontvangende instelling

² Bij de eerste ontmoeting in het "eigen" leeratelier worden afspraken gemaakt over locatie, programma en vorm

5.2 CONTACTPERSONEN/BEGELEIDERS VANUIT DE LERARENOPLEIDINGEN EN SCHOLEN

ATELIERBEGELEIDERS

Midden-Brabant

- De Nieuwste School, Sint-Janslyceum, Van Maerlant
- Marije van Amelsvoort (Universitaire Lerarenopleiding Tilburg), m.a.a.vanamelsvoort@tilburguniversity.edu
- Monique van Dijk-Groeneboer (Universitaire Lerarenopleiding Tilburg), M.C.H.vanDijk@tilburguniversity.edu

Noord-Oost Brabant

- Elzendaalcollege, Merletcollege, Metameer
- Stef Siepel (Radboud Docentenacademie), S.Siepel@docentenacademie.ru.nl
Opleider/onderzoeker Academie Educatie HAN

Zuid-Oost Brabant

- SG Were Di, Varendonck College, Sondervick College
- Annemieke Vennix (Eindhoven School of Education), j.vennix@tue.nl

Eindhoven

- Eckartcollege, Van Maerlantlyceum, Sint-Joriscollege
- Corry Kocken (programmadirecteur AOS-Oost), C.kocken@aosoost-brabant.nl

CONTACTPERSONEN LERARENOPLEIDING

FLOT

Instituutsopleider:

Chris Horlings, Margriet Smits en Johan de Jong, (MB)
Katja van der Linden / Iris Rensen / Jacintha Melenhorst (ZO),
Chantal de Koster / Fûlya Kayaalp / Dianne Vervuurt (Ehv)

Atelierbegeleider: Karin Verouden (procesbegeleider)

RDA

Instituutsopleider:

Lieke Jager / Jeroen Imants / Tamara van Woezik

Atelierbegeleider: Stef Siepel

HAN

Instituutsopleider:

Jos Trimpe / René Heynen / Helga Kolen

Atelierbegeleider: Marc van Berkel, Marc.vanBerkel@han.nl

ULT

Instituutsopleider :

Marije van Amelsvoort

Atelierbegeleider: Marije van Amelsvoort

ESoE

Instituutsopleider:

Annemieke Vennix

Atelierbegeleider: Annemieke Vennix

CONTACTPERSONEN SCHOLEN

AOS Midden-Brabant

<https://aos-omo.nl/aosmb-denbosch/>

<https://aos-omo.nl/aosmb-tilburg/>

Regie Driessen, programmadirecteur

R.Driessen@aosmiddenbrabant.nl

AOS Noord- Oost Brabant & AOS Zuid-Oost Brabant

<https://aos-omo.nl/nobrabant/>

<https://aos-omo.nl/zobrabant/>

Corry Kocken, programmadirecteur

C.Kocken@aos-oostbrabant.nl

AOS West-Brabant

<https://aos-omo.nl/aos-west-brabant/>

Eveline van Hoppe, programmadirecteur

EJM.vanHoppe@aoswestbrabant.nl

Leerateliërs

Karin Derksen, projectleider

kjj.derksen@omo.nl

Yolanda Boerenkamp, secretariaat

yah.boerenkamp@omo.nl

GERAADPLEEGDE BRONNEN



6 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Aarts, R., & Mathijssen, I. (2014). *Praktijkonderzoek in de school: kwaliteit en dilemma's*. *Script!* Tilburg: Ons Middelbaar Onderwijs. Geraadpleegd op: http://www.script-onderzoek.nl/script-onderzoek/CSearch.aarts/a1090_Praktijkonderzoek-in-de-school-kwaliteit-en-dilemma's.
- Akker, J. van den, Gravemeijer, K., McKenny, S., & Nieveen, N. (Eds.) (2006). *Educational design research*. London, New York: Routledge.
- Andriessen, D. (2014). *Praktisch relevant en methodisch grondig? Dimensies van onderzoek in het HBO*. Openbare les. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Bakx, A., Bakker, A., Koopman, M., & Beijaard, D. (2016). Boundary crossing by science teachers in a PhD program. *Teaching and Teacher Education*, 60, 76-87.
- Beijaard, D., *De leraar van morgen* (2019). Eindhoven: Eindhoven University of Technology
- Bergen, T., Melief, K., Beijaard, D., Buitink, J., Meijer, P., & Veen, K. van (2009). *Perspectieven op samen leraren opleiden*. Apeldoorn: Garant.
- Bolhuis, J., & Kools, Q. (Red.) (2012). *Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie in onderwijs en opleiding*. Tilburg: Fontys Hogescholen.
- Hulsker, J., & Taconis, R. (2014). Een equilibrium in de academische opleidingsschool. *Script!* Tilburg: Ons Middelbaar Onderwijs. Geraadpleegd op: http://www.script-onderzoek.nl/script-onderzoek/CSearch.Taconis/a1098_Een-equilibrium-in-de-academische-opleidingsschool.
- Hulsker J., & Imants, J. (2014). Ontwikkeling van Academische Opleidingsscholen in scenario's. *Script!* Tilburg: Ons Middelbaar Onderwijs. Geraadpleegd op: http://www.script-onderzoek.nl/script-onderzoek/CSearch.Hulsker/a1097_Ontwikkeling-van-Academische-Opleidingsscholen-in-scenario.
- Imants, J., Meijer, P. C., & Blanckesteijn, E. (2020, June). Expansive Learning in Teacher Education's Hybrid Spaces: The Challenges and Possibilities in and Beyond Learning Studios. In *Frontiers in Education* (Vol. 5, p. 64). Frontiers.

- Koopman, M., Aarts, R., Hulsker, J., Imants, J., & Kools, Q. (2019). Het leren en de leeropbrengsten van docenten en studenten in leerateliers. *Pedagogische Studiën*.
- Koster, B., Béneker, T., Kools, Q., & Joosten-ten Brinke, D. (2015). 'Ik heb nieuwe inzichten opgedaan' De betekenis van kenniskringen voor de professionele ontwikkeling van lerarenopleiders. *Tijdschrift voor lerarenopleiders* 36 (1), pp 29-42.
- Meijer, P., Meijrink, J., Lockhorst, D., Oolbekkink-Marchand, H. (2010). (Leren) onderzoeken door docenten voortgezet onderwijs. *Pedagogische Studiën*, 87(4), 232-252.
- Ons Middelbaar Onderwijs (2017). *Koers 2023*. Ons Middelbaar Onderwijs: Tilburg. Geraadpleegd op: www.omo.nl.
- Projectgroep Leerateliers (2016-a). *Studiegids Leerateliers 2016-2017*. Interne publicatie. Tilburg: Ons Middelbaar Onderwijs.
- Projectgroep Leerateliers (2016-b). *Uitgangspunten Leerateliers 2016-2017*. Interne publicatie. Tilburg Ons Middelbaar Onderwijs.
- Ros, A., Amsing, M., Beek, A. ter, Beek, S., Hessing, R., Timmermans, M., & Vermeulen, M. (2013). *Gebruik van onderwijsonderzoek door scholen. Onderzoek naar de invloed van praktijkgericht onderzoek op schoolontwikkeling*. Den Bosch: KPC-Groep.
- Ros, A., Steen, J. van der, & Timmermans, M. (2017). *De waarde van de Academische Opleidingsschool*. NRO-rapport (dossiernummer: 405-15-721).
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). *Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions*. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Swinkels, M., Koopman, M., & Beijaard, D. (2013). Student teachers' development of learning-focused conceptions. *Teaching and Teacher Education*, 34, 26-37.
- Thurlings, M.C.G., Evers, A., & Vermeulen, M. (2015). *Towards a model of explaining teachers' innovative behavior*. *Review of Educational Research*, 85(3), 403-471.
- Vähäsantanen, K. (2015). Professional agency in the stream of change: Understanding educational change and teachers' professional identities. *Teaching and Teacher Education*, 47, 1-12.
- Vrijnsen-de Corte, M.C.W. (2012). *Researching the teacher-researcher: Practice-based research in Dutch professional development schools*. Proefschrift. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven.